

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

**FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA VÝTVARNÉ VÝCHOVY A KULTURY**

AFRICKÉ ETNICKÉ SKUPINY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Karin Kania

Vizuální kultura se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: MgA. Mgr. Stanislav Poláček

Plzeň 2022

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 1. června 2022

.....
Karin Kania

Děkuji vedoucímu mé bakalářské práce MgA. Mgr. Stanislavu Poláčkovi za odbornou pomoc a cenné rady. Také bych chtěla poděkovat své rodině za jejich podporu.

Anotace

Podstatou této bakalářské práce bylo vytvoření devíti portrétů v digitální malbě na téma Africké etnické skupiny. Přičemž každý z nich má představovat zástupce z devíti kmenů, které jsem si vybrala dle líbivosti a znalostí. Digitální malbu jsem tvořila v programu Procreate, kde jsem si předem zvolila velkoformátový rozměr B1 a následně hotové portréty nechala vytisknout na plátno. Všechny obrazy zachycují portréty zpříma. Stylizované pozadí odráží ráz krajiny, typický pro zobrazovanou etnickou skupinu. Součástí práce je přiblížení africké kultury i popis umělecko-historického kontextu, procesu realizace maleb a využití daného téma v pedagogické praxi, tedy didaktice.

Klíčová slova: portrét, digitální malba, africké etnické skupiny

Annotation

The essence of this bachelor thesis was the creation of nine portraits in digital painting on the theme of African ethnic groups. Each of them is supposed to represent representatives of nine tribes, which I have chosen according to my likability and knowledge. I created the digital painting in the Procreate program, where I chose the large-format size B1 in advance and then had the finished portraits printed on canvas. All paintings capture portraits upright. The stylized background reflects the character of the landscape, typical of the depicted ethnic group. Part of the thesis is an approximation of African culture and a description of the artistic-historical context, the process of realization of paintings and the use of the given topic in pedagogical practice, i.e., didactics.

Keywords: portrait, digital painting, African ethnic groups

OBSAH

ÚVOD	2
1 HISTORICKO-UMĚLECKÝ KONTEXT.....	3
1.1 PORTRÉT	3
1.2 DIGITÁLNÍ MALBA	4
1.3 UMĚNÍ AFRIKY	5
2 AFRICKÉ ETNICKÉ SKUPINY.....	8
2.1 HAMAR	8
2.2 HIMBA	9
2.3 KARO	10
2.4 MAASAI	11
2.5 MURSI	12
2.6 NDEBELE	13
2.7 TURKANA	14
2.8 WODAABE	15
2.9 ZULU	16
3 VYUŽITÍ TÉMATU V PEDAGOGICKÉ PRAXI	17
3.1 PRŮBĚH HODINY	17
ZÁVĚR.....	18
RESUMÉ	19
SEZNAM LITERATURY	20
SEZNAM OBRÁZKŮ	22
OBRÁZKY	24

ÚVOD

Témata, kterými se tato bakalářská práce zabývá, jsou především africké etnické skupiny a jejich kultura, historie portrétní malby, digitální malby a umění Jižní Afriky.

Nejpodstatnější je zde praktická část, inspirací a východiskem byly fotografie posbírané od přátel, kteří se přestěhovali do Afriky a také fotografie ze sociálních sítí. Nejsou použité přesné fotografie, jen základní rysy, aby portréty vyjadřovaly dané etnikum správně. Co se týče návrhů, řešilo se pozadí, se kterým jsem byla v nejistotě, rozhodovala jsem mezi abstraktní a stylizovanou krajinou. Také zde byla možnost zrcadlení poloviny obličeje, jaké dělal u svých děl Skrytých podob Jiří David. Má motivace k malbě portrétů přišla s nástupem na vysokou školu, kdy jsem si chtěla dokázat, že jednoho dne zvládnou namalovat realistický portrét, který bude vypadat jako fotografie. Také jsem se snažila naučit malovat v tabletu, který jsem si v té době pořídila. Tak jsem tyto dvě potřeby, naučit se něco nového, sloučila. Trvalo mi celé tři roky, než jsem to vypilovala do stádia, které můžete vidět zde, v mé bakalářské práci, která je i pro mě takzvanou tečkou za realistickými portréty a zároveň začátkem pilování něčeho nového. Přišlo mi vhodné tyto tři roky studia zakončit něčím, čemu jsem se po tuto dobu věnovala. Co se týče tématu, k tomu se váže láska k černošské hudbě, která mě zavedla až do končin samotné Afriky. Prvním myšlenkovým pochodem bylo uvědomění, že o umění Afriky a etnických skupinách se v našich školách moc nezmiňuje, dozvídáme se jen určité minimální základy. Tudíž jsem se rozhodla dozvědět se více.

1 HISTORICKO-UMĚLECKÝ KONTEXT

1.1 PORTRÉT

Malba, či kresba portrétu je tu s námi již od útlého věku, počátky portrétního malířství se objevily nejspíše už v prehistorických časech, ačkoliv se dochovalo jen málo děl. Ve starověkém Egyptě toho byly příkladem idealistické Fajjúmské portréty, které byly prolínáním řecké a egyptské kultury. V antickém Římě byly portréty inspirovány Řeckem, změna nastala až v raně křesťanském umění, kdy se vytrácí antická tradice, zanikly malby obyčejných lidí a náměty byly biblické. Vznikaly portréty, které zobrazovaly postavení a moc. Větší míra realismu se objevuje až na přelomu 13. a 14. století v gotickém slohu, kde už se objevila snaha o plasticitu pomocí světla. Realistický portrét se objevuje v 15. století, v renesančním slohu, který ovlivnil Jan Van Eyck s jeho kompozicemi plnými detailními rysy a jemným stínováním. Nejznámějším a nejvýznamnějším dílem renesance je portrét Mona Lisa od italského malíře Leonarda da Vinci, kde byla poprvé použita technika sfumato, takzvaný mlžný opar. Toto dílo bylo od svého vzniku kopírováno i parodováno.

Následný barokní sloh oplýval dynamičností a biblickými náměty. Inspiračním malířem byl především Rembrandt van Rijn, který zachycoval podobizny obyčejného lidu. Jeho díla vyzařovala radost i smutkem, dokázal zachytit jakýsi pocit lidí z nižší třídy. Českým mistrem portrétu byl v tomto období Jan Kupecký. Francouzský malíř rokoka, Maurice Quentin de La Tour, pracoval převážně s pastely, díky kterým zachytil jemnost výrazu.

V období klasicismu se díla navrací zpět k antické tradici, naopak v romantismu Thomas Gainsborough zasazoval portréty do krajiny, čímž by se dalo říci, že má inspirace v pozadí vychází právě z tvorby tohoto umělce a jeho díla Portrét umělcových dcer Mary a Margaret.

Realismus nastolil nový přístup ke společnosti a navrátila se malba obyčejných lidí bez přikrášlování. Francouzský malíř Gustave Courbet inspiroval impresionisty svou barevnou škálou. Impresionismus byl zlomem v malířství, na který vznikl navazující postimpresionismus. Zásadním malířem tohoto hnutí byl Vincent van Gogh, který je známý především svými autoportréty pomocí krátkých tahů štětcem a pohrávání si s kontrasty.

Belgický představitel symbolismu James Ensor ztvárňoval groteskní obličej, které připomínaly masky. Cílem symbolismu bylo zachycení emocí pomocí symbolů.

Dekorativní secesní hnutí vzniklo ke konci 19.stol., kdy Alfons Mucha vytvořil revoluci v navrhování plakátů, které do té doby bylo vnímáno jako nevkusná estetika ulice.

Fauvistický zakladatel hnutí avantgardního malířství, Henri Matisse, výrazná byla jeho paleta čistých a zářivých barev, na portrét se moc nezaměřoval. Následovala expresionistická malba, kde pro mne výrazným umělce byl Edvard Munch, který ve svých obrazech zachytil osamělost a úzkost. Kubistický portrétista Pablo Picasso maloval své obrazy zcela svobodně. Odklonilo se od prostorového vyjádření k plošnému. [1,6,]

1.2 DIGITÁLNÍ MALBA

Digitální umění by bez počítačů skutečně nemohlo existovat. Tyto stroje, které jsou nám dnes tak známé, začaly ve 40. letech 20. století, kdy byl pro vojenské účely vytvořen první skutečný počítač, Electronic Numerical Integrator and Computer, neboli ENIAC. Umělci poprvé začali zkoumat možnosti umění z počítačů a souvisejících technologií koncem 50. a začátkem 60. let. První experimenty s počítačovým uměním přišly kolem roku 1965. Německý umělec Frieder Nake, který byl shodou okolností také matematik, vytvořil počítačový algoritmus, který umožnil stroji kreslit řadu tvarů a vytvářet umělecká díla. Algoritmus je mimochodem naprogramovaný seznam instrukcí, který říká počítači, co má dělat. Výsledné počítačem generované kresby byly jedny z prvních příkladů umění vytvořeného na počítači. Jedno z prvních skutečně digitálních uměleckých děl vytvořili v roce 1967 Američané Kenneth Knowlton a Leon Harmon. Vyfotili nahou ženu a změnili ji na obrázek složený z počítačových pixelů s názvem Computer Nude (Studies in Perception I). Pixel je jeden malý prvek obrázku; když se spojí mnoho pixelů, mohou vytvořit větší, úplný obraz. Tento akt byl jedním z prvních digitálních uměleckých děl. Významnými umělci, kterými jsem se inspirovala, jsou Randy Bishop, úžasný návrhář postav a ilustrátor, který se specializuje na vyprávění příběhů. Jeho postavy mají skutečně inspirativní detaily, ve výrazech obličejů ukazují nejrůznější gesta a emoce a každou ilustrací vám vypráví jiný příběh. Randy spolupracoval s velkými jmény v oboru, včetně Dreamworks, Axis Animation a dalších. Ilustrátor Sam Spratt z New Yorku dobře převádí své klasické

olejomalby do digitálního světa. Pracoval na konceptu a přebalu pro některé z největších značek v oblasti vydavatelství, her a hudby, jako jsou Universal, Warner, Variety, Angry Birds a Tomb Raider. Nedávno také pracoval na přebalu pro Marvel Comics Amazing Spider-Man: Renew Your Vows. Aaron Griffin je ilustrátor a konceptuální umělec působící v Londýně. Jeho dílo má nádherně texturovaný a expresivní styl a mnoho z jeho krásných portrétů by se dalo snadno zaměnit za olejomalby. A především Laura H. Rubin, oceňovaná digitální umělkyně se zálibou v jednoduché estetice. Napsala několik uměleckých a studijních knih a fascinuje uměleckou scénu svými emocionálními portrétními kresbami, které podporují nový pohled na digitální umění. [13]

1.3 UMĚNÍ AFRIKY

Africkým uměním v této práci obecně označuji umění národů a kultur žijících v subsaharských oblastech. Africké umění nelze přesně klasifikovat podle stylu nebo podobnosti, protože je pro něj typická rozmanitost afrického umění. Umění přírodních národů je osobní. Zatímco téměř veškerá evropská produkce se vyvíjela pod vlivem vznikajících jednotných stylů, v Africe tato kontinuita neexistovala. Jedním z důvodů je přítomnost stovek kmenů roztroušených po celém kontinentu. Každá kultura vyvinula jedinečné umění založené na vlastních znalostech a tradicích. Další důvod vynalézavosti afrického umění je založen na náboženství. Stejně jako v Evropě ovlivnila umění africká náboženství, ale i v tomto ohledu musím brát v úvahu jeho roztříštěnost, která odlišuje různé regiony a země. V neposlední řadě musím zmínit faktory ovlivňující národní celky a sektory africké umělecké rozmanitosti. Africké země okupují velká území a navazují mezi sebou obchodní vztahy. Africké umění se poprvé stalo známým v Evropě během velké cesty za poznáním na konci 15. století. Idealizovaný obraz středověké Evropy a Afriky Evropany pramení z mýtu, že „Černý kontinent je království zapomenuté vyznavači bohů“ a byl motorem většiny evropských národů po objevování nových národů a nových cest. V té době mohli Evropané získat od místních obchodníků na pobřeží pouze malé množství afrického zboží, které následně dovezli do Evropy. Tyto předměty jsou v Evropě považovány spíše za rarity nebo suvenýry než za cenná umělecká díla. Od druhé poloviny 19. století, kdy se Evropané pokusili dobýt Afriku, se však věci změnily. Umělecký

„suvenýr“ se stal inspirací pro mnoho umělců, když se africké umění stalo středem zájmu fauvistů a kubistů, bylo náhlé vnímání tohoto umění přehodnoceno. Předtím byli afričtí domorodci evropskými pány zobrazováni jako služebníci, otroci nebo alegorie afrického kontinentu, o nichž se věřilo, že jsou potomky ničemného syna Hama, prokletého jeho otcem Noem, a tak získali dobrovolně „Opuštěný, ďáblův pomocník Afriky“. Přestože slovo „primitivní“ je dodnes uměním, umělci jej neignorovali, ale respektovali.

Africké umění ovlivnilo umělce fauvismu, expresionismu i kubismu. Například Henriho Matisse, Ernesta Barlacha a Pabla Picassa.

Nejstarším umění do roku 1850 jsou archeologické nálezy, ale díky nedostatku informací jde jen o poznatky založené na hypotézách. Africká umělecká produkce často souvisela s rituálními nebo kmenovými ceremoniemi a sloužila také světským dekorativním funkcím. Určit funkci konkrétního díla však není vždy jednoduché. V mnoha kmenech měl umělec vysoké postavení, ale umělec nemusel být nutně ekvivalentem západního výtvarného umělce, který se při regulaci své produkce spoléhal na sponzorství nebo tržiště. Lidská postava je primárním tématem většiny afrických umění. V historických obdobích zahrnujících obchod mezi Afrikou a Evropou lze zavádění lidského těla do existující evropské keramiky a jiných uměleckých forem spolehlivě považovat za důkaz kontaktu s africkými kulturami. Například v patnáctém století Portugalsko obchodovalo s kulturou Sapi poblíž Pobřeží slonoviny v západní Africe, která vytvořila propracované slonovinové slánky, které byly hybridy afrických a evropských vzorů, zejména s přidáním lidské postavy. Afričtí umělci mají tendenci upřednostňovat trojrozměrná umělecká díla před dvojrozměrnými. Dokonce i mnoho afrických obrazů nebo látkových děl bylo určeno k trojrozměrnému prožívání. Domovní malby jsou často vnímány jako souvislý design omotaný kolem domu, nutící diváka procházet se kolem díla, aby ho plně prožil, zatímco zdobené látky se nosí jako ozdobné nebo slavnostní oděvy a přeměňují nositele v živou sochu. Rozšířením utilitarismu a trojrozměrnosti tradičního afrického umění je skutečnost, že velká část je vytvořena pro použití v kontextech performance, spíše než v těch statických. Například masky a kostýmy se velmi často používají ve společných, obřadních kontextech, kde se „tancuje“. Většina společností v Africe má pro své masky jména. Dřevěné masky, které mohou představovat člověka nebo zvíře, jsou jednou z nejčastěji nalezených forem umění v západní Africe. Ve svém původním kontextu se ceremoniální

masky používají k oslavám, iniciacím, sklizni plodin a válečné přípravě. Masky nosí vybraný nebo zasvěcený tanečník. Při obřadu masky se tanečník často dostává do hlubokého transu a v tomto stavu myslí „komunikuje“ se svými předky. Masky lze nosit třemi různými způsoby: vertikálně zakrývající obličej; jako přilby zakrývající celou hlavu; a jako hřebeny spočívající na hlavě, která byla běžně zakryta materiálem jako součást převleku. Africké masky často představují ducha a panovalo silné přesvědčení, že nositele vlastní duch předků nebo božstvo. Většina afrických masek je vyrobena ze dřeva a může být zdobena řadou látek včetně: slonoviny, zvířecích chlupů, rostlinných vláken (jako je rafie), pigmentů, kamenů a polodrahokamů. [7,10,11]

2 AFRICKÉ ETNICKÉ SKUPINY

2.1 HAMAR

Hamarové žijí v jižní Etiopii, na východní straně údolí řeky Omo, v chýších. Mají svůj specifický vzhled, který je pro ně nejvíce důležitý. Úprava vlasů je zjevnou, dle mé malby obr.č.19. Ženy si jejich kudrnaté vlasy upravují pomocí červeného okru a tuku, následovně z nich vytvarují tenké dredy. Vdané ženy svůj vzhled doplňují šperky – mušlemi, kovovými obručemi kolem krku a těla zahalují kozí kůží. Muži si zase dělají z hlíny čepici, tu mají ale jen ti, kteří zabili nepřítele nebo nebezpečnou zvěř. Tento kmen, je kmen pastevců, kteří se přemísťují kvůli půdě, když ji vyčerpají, aby měli svou základní potravu. Dobytek hraje velice významnou roli v jejich životech, ukazuje totiž bohatství rodiny, zajišťuje potravu a využívají ho též v jejich rituálech.

Jedním z rituálu je takzvaný bullah, tento iniciační obřad podstupuje každý mladý muž, který se chce stát mužem s právem oženit se. Tento obřad se skládá ze dvou částí. První částí je bičování žen, které tancem vybízejí muže. Tyto ženy jsou příbuzné s účastníky obřadu a tímto činem dávají najevo podporu. K tomuto bičování jsou vždy používány dlouhé pruty baraza, z nichž je každý použit jen jednou. Údery zanechávají až několik centimetrů hluboké řezy. V druhé části musí mladí muži čtyřikrát přeběhnout nazí po hřbetech až třiceti vedle sebe postavených býků, přičemž nesmí spadnout, jinak neuspějí ve zkoušce dospělosti a zneuctí sebe i své příbuzné a jsou zbičováni.

Muži jsou polygamní, mohou mít až 4 ženy. Ženy naopak smí mít jen jednoho muže. Práce mají jasně rozdělené. Muži se starají o chov dobytku, včel a o orání polí, ženy zas o pěstování čiroku a fazolí, o vaření, nosí vodu a starají se o děti. Děti již od osmi let jejich věku začínají pást kozy. [2,3,4,5]

2.2 HIMBA

Takzvaní červení lidé jsou pastevcí, chovají dobytek a kozy a žijí v severní Namibii a v jižní Angole. Jejich obydlí je kuželovitého tvaru, vyrobené z hlíny, trusu a palmových listů. Kmen Himba je proslulý svou červenou kůží, ke které si dopomáhají pomocí červené barevné pasty – otjize, kterou si mažou po těle a také jsou charakteristické jejich vlasy, které jsou u žen rozdílné dle sociálního postavení a věku. U mladých dívek jsou to dva pletené copy dopředu, pokud ale pochází z dvojčat, tak má každé z dvojčat jen jeden cop, aby bylo znatelné, že patří k sobě. Dívky v pubertě nosí copánky vpředu přes obličej, což značí jejich nezralost k sňatku. Žena připravená ke vdávání má vlasy v podobě dredů směřované na záda, tyto vlasy má obr.č.20, jsou prodloužené slámou zakryté červenou pastou a zakončené kozí srstí. Podobně jako u ostatních kmenů je pro ně důležitý chov dobytka. Muži se věnují pastevectví a ženy pěstování, nošení vody, stavbě obydlí a dojení krav. Náboženství a rituály kmene Himba jsou založené na uctívání boha Mukuru a předků, kteří jsou pohřbeni v označených hrobech. Důležitý v tomto rituálu je obřadní oheň, který má každá rodina u svého obydlí a udržuje ho strážce ohně. Účelem využití je komunikace s předky, kterou může provádět pouze muž.

Tato etnická skupina čelila nájezdům Namů, chorobám a nedostatku potravy, díky čemuž se musela přemísťovat. Části Himbů, která žije v regionu Kunene, se říká Ovahimba, což v překladu znamená chudý Himba. Toto etnikum je jednou z turistických atrakcí a díky styku s Evropany dochází k částečným ústupům v tradicích u mužů. Dokonce některé z dětí docházejí do mobilních škol, které zařídila namibijská vláda. [3,4,5,9]

2.3 KARO

Toto etnikum se proslavilo malováním na tělo, tím se i odlišují od mnoha sousedních kmenů, kterým z nich je například Hamar. Žijí východně podél řeky Omo v jižní Etiopii. Mají stejné tradice a kulturu, jako je malování si těla a tradiční tance, již přes 500 let. K malbě na těla využívají přírodních zdrojů, které jim jsou k dispozici, což je například bílá křída, okr, či dřevěné uhlí. Motivy se mohou každý den lišit, jedním z nejoblíbenějších jsou otisky rukou, nebo čáry, také zvířecí motivy.

Pro muže Karo je pokrývání těla a obličeje symbolem mužnosti, a především je významným v rituálních bojích mezi klany, konanými po sklizni. Tyto souboje umožňují mužům projevit svou odvahu, krásu, a tím přilákat ženu. Jizvy a rány po soubojích jsou známkou udatnosti. Skarifikace hrudi u mužů znamená, že zabil nepřítele z jiných kmenů, ta mu také zajišťuje respekt svého lidu. Každá jizva vždy za jedno zabití. Co se týče skarifikace u žen, ta značí jejich smyslnost a krásu. U kmene Karo je nejdůležitější rituál, až skoro totožný rituálu kmene Hamar, skákání přes býky. Tento obřad je iniciační a pokud se chlapec chce stát mužem připraveným k sňatku, tak musí šestkrát za sebou přeběhnout řady dobytka, aniž by spadl. Při úspěšném dokončení tohoto ceremoniálu je muži umožněno veřejně vystupovat se staršími v posvátných oblastech.

V dnešní době se k těmto lidem dostala moderní technologie, a to automatické zbraně, které využívají k lovu, ochraně dobytka a řešení sporů. [3,4,5]

2.4 MAASAI

Masajové patří mezi jednu z nejznámějších etnických skupin, která obývá severní Tanzanii a jižní Keňu. Jejich primárním zdrojem potravy je dobytek, kolem kterého se soustřeďuje i jejich životní styl a podle kterého se měří bohatství. Vesnice neboli Boma, ve které žijí, je kruhovitého tvaru oplocena větvemi. Chatrče staví výhradně ženy, a to z dřevěných tyčí, směsi bahna, hnoje, trávy a moči, které vysuší slunce. Ženy se také starají o děti a vodu. Muži zase hlídají vesnici a pasou krávy. Typickým oděvem je přes tělo přehozená červená kostkovaná látka, tradiční šperky jako jsou velké náušnice, které jim mnohdy vytahají ušní lalůčky až k ramenům a specifické účesy lišící se podle pohlaví. Vyholené hlavy u žen a copánky u mužů. Jsou patriarchální, tudíž mohou mít více žen. Než se mladí Masajové mohou oženit, musí projít rituálem dospívání a procesem přijímání do kmene. Dospělým se považuje ten, kdo ulovil lva holýma rukama.

Přezdívkou je pro ně krev a mléko, a to z důvodu jejich náboženství, které jim neumožňuje pěstování. Nesmí totiž narušit zemi a krávy, jsou pro ně posvátné. Díky nedostatku vody jsou Masajové odkázáni často pít krev a mléko dobytka. Rituálů mají nespočet, jedním z nich je Enkang e-kule, obřad mléka. Před obřadem mají válečníci zakázáno jíst sami bez společnosti ostatních. Výmluvy se nepřijímají, i nemocní musí splnit požadavek. Pít mimo tábor je povoleno, ale pouze v nepřítomnosti žen. Taková společenská tabu zakládají Masajové, aby naučili mladé muže být soběstačnými spíše než závislými na svých matkách, které většinou připravují jídlo pro manžela a děti. Taková tabu také trénují a připravují válečníky, aby se přizpůsobili drsným podmínkám prostředí, jako je hladomor. Mléčný obřad vyžaduje celou věkovou skupinu, aby si oholili své vlasy. Úlohou matky je oholit svého promujícího syna. Žádný válečník si neholí vlasy dříve než jeho vysoce respektovaní náčelníci věkové kategorie. [3,4,5]

2.5 MURSI

Etnická skupina žijící v Etiopii nedaleko řeky Omo v kulovitých domcích ze slámy. Tento domorodý kmen byl po dlouhou dobu považován za nebezpečný, jelikož žijí stranou od civilizace a vlastní samopaly. Jsou známí především díky své vizuální stránce. Mají laberty v ústech, na těle si dělají skarifikace podle toho, kolik zvířat zabili. Muži jsou nazí a pomalovaní bílou barvou. U žen jsou důležité laberty vložené ve spodním rtu, čím větší žena má, tím je atraktivnější. Dívky je dostávají tehdy, když jsou provdány. Matky jim nařeznou spodní ret a vloží jim tam dřevěný talířek, pomocí kterého se díra roztahuje. Když žena ovdoví, musí si ret rozříznout, a tím se stává neatraktivní.

Mursiové věří, že existuje vyšší síla, Tumwi, božstvo žijící na obloze, které se někdy projevuje jako fenomén oblohy – duha, pták nebo jiný. V rituálních obřadech jsou pro ně důležité dvě osoby. Komoru, kněz, který provádí rituály pro komunitu a přimlouvá se u božstva za kolektivní blaho a Ngerre, léčitelka nebo také čarodějka, která provádí rituály pro jednotlivce na základě konkrétního problému nebo nemoci. Jedním z nejdůležitějších rituálů je Bio Lama, vede ho Komoru. Někteří muži musí jít na určená místa, aby získali barevné druhy hlíny a nařezali listnaté větve určitých druhů stromů. Jíly se pak smíchají s vodou a použijí se k potření účastníků obřadu, zatímco listy a větve budou umístěny na oheň, tímto způsobem kouř přitáhne pozornost Tumwi. Někteří muži postaví kruh z kamenů poblíž kněžské chýše a zapálí uvnitř kruhu. Rituál trvá celkem čtyři dny, během kterých jsou obětovány některé kusy dobytka a vybírány podle barvy jejich srsti, která musí být stejná jako u kněžské rodiny. Komoru rozhoduje o okamžiku, kdy oslaví Bio Lamu na základě fází měsíce, pokud prší během nebo krátce po oslavě rituálu, komunita má hmatatelný důkaz o moci Komoru. [3,4,5]

2.6 NDEBELE

Ndebele jsou větví Zuluů, pochází z Jižní Afirky a Zimbabwe. Jsou dobře známí svým uměleckým talentem, zejména pokud jde o jejich pestře malované domy obdélníkového půdorysu a barevné korálkové ozdoby. Již více než sto let zdobí vnější části svých domovů vzory, které malují prsty. Věří se, že dřívější vzory, na rozdíl od novějších malovaných vzorů, mají posvátnou moc a že byly vytvořeny v reakci na požadavky předků. Ženy se odívají do mosazných prstenů, zdobených barevnými korálky, které mají kolem krku, paží i nohou. To symbolizuje jejich pouto s manželem a značí postavení ve společnosti. Jejich oděvy jsou výrazně barevné. Přikrývka nguba, lemovaná korálky, je určena pro vdané ženy, mladé neprovdané dívky mají horní část těla odkrytou.

Věří v přírodní náboženství, v kouzla a zakletí, v kultu předků a v moc tradiční medicíny umuthi. Dívky Ndebele mají blízký vztah se svými matkami. V rámci tohoto blízkého vztahu se od dívky očekává, že vše, co se jí stane, bude hlásit své matce. K tomu navazuje rituál Iqhude, který zahrnuje poznání ženství, a to hygieny, rady ohledně sexuality, porodu a jak být dobrou milující matkou. Dívčí zasvěcení je organizováno individuálně v rámci usedlosti. Jde o izolaci dívky po druhé nebo třetí menstruaci ve stávajícím domě v usedlosti, který připravuje její matka. Týdenní období izolace končí o víkendu, kdy se rituálu coming-outu účastní až dvě stě příbuzných, přátel a sousedů. Dospívání je završeno porážkou krav a koz, vařením a pitím tradičního piva, zpěvem a tancem a rozsáhlým předáváním dárků (matce zasvěcence. Na oplátku matka zasvěcence obstarává hostinu. Významný je pojem reciprocity. Na závěrečné akci jsou absolventky nahoře bez a mají na sobě pouze barevné korálkové obruče naskládané na pažích, nohách a krku a pevné zástěry z prken kolem pasu, rozdávají malé žetony bonbónů a krabičky od sirek a tančí. Během iqude ženy zpívají, tančí a vystavují tradiční kroje, zatímco muži zůstávají prostorově izolováni od dvora před usedlostí. [3,4,5]

2.7 TURKANA

Nilotští lidé, pocházející ze severozápadu Kení, z okresu Turkana. Jsou známí pletením košíků a chovem velbloudů. Tradičně muži i ženy nosí tuniky vyrobené z pravoúhlých tkaných materiálů a zvířecích kůží. U pánského pohlaví je tento oděv doplněn dřevěnou holí a u ženského šperky, jako jsou náhrdelníky z korálek. Lidé z Turkany mají propracované styly oblečení a ozdob. Oblečení se používá k rozlišení mezi věkovými skupinami, vývojovými fázemi, příležitostmi a postavením jednotlivců nebo skupin v komunitě. Domy jsou postaveny na dřevěném rámu z klenutých stromků, na kterých jsou přivázány listy palmy. Turkana v podstatě věří v realitu Nejvyšší bytosti jménem Akuj. O Akujovi se toho moc neví, kromě skutečnosti, že on jediný stvořil svět a má pod kontrolou požehnání života. Existuje také víra v existenci předků, Ngipeanů nebo Ngikaramů, ale tito jsou považováni za zlovolné a vyžadující zvířecí oběti, když se zlobí. Když jsou předkové rozzlobeni nebo znepokojeni, posednou lidi v rodině, aby verbálně komunikovali se svou rodinou. Nejdůležitější rituály jsou porodní rituály, svatební rituály, každoroční požehnání (Apiaret an awi) a rituály smrti (Akinuuk). Na každý z těchto rituálů dohlíží starší klanu, muži i ženy. Starší také dohlíží na celospolečenské svatební rituály. Všechny obřady jsou doprovázeny zvířecími oběťmi, které obšťastňují duchy a Boha. Obřady přechodu do dospělosti, mužské i ženské, nezahrnují obřízku, Turkana jsou jedni z mála lidí, kteří tuto modifikaci těla nepraktikují. Pro chlapce je obřad přechodu do dospělosti učením se lovit a zabíjet zvíře jediným hodem oštěpu, aby ukázali sílu a zručnost, pokud se jim toto snažení podaří, staří zvíře rozporcují a na znamení požehnání potírají mladé tělo obsahem žaludku a střev. V tu chvíli se chlapec, potřísněný exkrementy a vnitřnostmi, stává skutečným válečníkem a dostává dary, které se skládají z dlouhého kopí s krátkou čepelí, malého obdélníkového štítu z žirafí nebo buvolí kůže, opěrky hlavy, zápěstního nože a jednoho nebo dvou nože a některé prsteny zvláště užitečné při ručních soubojích. [3,4,5]

2.8 WODAABE

Wodaabe jsou malou podskupinou etnické skupiny Fulani. Jsou to tradičně nomádští pastevcí dobytka a obchodníci v Sahelu, přičemž migrace se táhne od jižního Nigeru přes severní Nigérii. Jsou známí svou krásou, bohatými kulturními ceremoniemi a propracovaným oděvem. Převzali islámské náboženství. Kodex chování Wodaabe klade důraz na rezervovanost a skromnost, trpělivost a statečnost, péči, předvídavost a loajalitu. Velký důraz kladou také na krásu a šarm. Rodiče nesmějí mluvit přímo se svými dvěma prvorozenými dětmi, o které se budou často starat jejich prarodiče. Během denního světla se manžel a manželka nemohou držet za ruce ani spolu mluvit osobně.

Na konci období dešťů v září se klany Wodaabe shromažďují na několika tradičních místech před začátkem jejich migrace v období sucha.

Nejznámější z nich je solný trh In-Gall's Cure Salée a sezónní festival Tuaregů. Zde mladí muži, s propracovaným make-upem, peřím a dalšími ozdobami, předvádějí Yaake: tance a písně, aby udělali dojem na ženy schopné vdávání. Ideál mužské krásy klade důraz na výšku, bílé oči a zuby, muži budou často obracet oči v sloup a ukazovat zuby, aby zdůraznili tyto vlastnosti. Wodaabe klany se poté spojí na zbytek týdenního Gerewola: série výměnných obchodů o manželství a soutěží, kde mladé ženy posuzují krásu a dovednosti mladých mužů. [3,4,5]

2.9 ZULU

Kmen Zulu, také nazýváni jako lidé nebes, je největší etnickou skupinou jižní Afriky. Historicky významnou osobou z této etniky byl Shaka Zulu, válečník a vůdce, který v 19. století sjednotil lid Zuluů a tím vytvořil obávanou mocnost.

Tradičním oděvem pro muže je čelenka válečníka (umqhele), přes ramena nosí zvířecí kůži, ibhesu, připomínající sukni, kolem pasu, umcedo jako spodní prádlo a imbadada na nohy. U žen je to podle rodinného stavu. Svobodná žena má sukně vyrobené z trávy a zbylé části těla jsou její chloubou. Vdaná žena své tělo má zakryté a zasnoubená si nechá narůst vlasy.

Stejně jako v mnoha kulturách, i lidé tohoto kmene věří v posmrtný život. To se odráží i v pohřebních rituálech a každý musí být pohřben tradičním způsobem, jinak se z něj stane bludný duch. Věří v boha Unkulunku, je to stvořitel, který se nestará o každodenní život a díky tomu Zuluové interagují spíše s duchy pomocí věštění. Veškeré neštěstí je známkou zlé magie nebo uražených duchů.

Obřad prvního ovoce, který prováděli raní zuluští králové, pořádá místní sangoma (tradiční léčitel), který se jmenuje Khekhekhe a zahrnuje jedovaté hady. Khekhekhe žije v usedlosti poblíž řeky Tugela a zve ostatní sangomy, aby se zúčastnili této akce, která se každoročně koná 23. února. Během obřadu zachází s hady, dokonce si vkládá jejich hlavu do úst, a vypráví příběh o tom, jak náčelník Dingiswayo (mentor Shaka Zulu) jako mladý muž získal moc nad hady. [3,4,5]

3 VYUŽITÍ TÉMATU V PEDAGOGICKÉ PRAXI

Cílem začlenění portétní digitální malby do výuky, je primárně vyzkoušení si digitální malby. Vybrané cílové skupině se nabízí varianta dle jejich dosavadních zkušeností s digitálními programy. Žáci s minimálními zkušenostmi mohou využít techniku vložení vlastní fotografie do vybraného programu například Photoshop, na kterou budou nadále vkládat vrstvy, díky nimž budou vrstvit malbu a mohou se odvíjet dle podkladu. Pomocí této techniky se naučí pozorovat stíny, získají odhad pro proporce, naučí se vnímat prostor, ve kterém je portrét umístěn. Zvolila bych si jako cílovou skupinu studenty středních uměleckých škol, 1. ročník. Důvodem, proč bych si zvolila první ročník, je ten, že studenti nemusejí mít zkušenosti s digitální malbou a na tomto způsobu digitální malby získají základy pro samotnou malbu portrétu.

V případě, že by se na umělecké škole vyučoval samostatný předmět digitální malba, vyčlenila bych tomuto tématu alespoň půl roku.

3.1 PRŮBĚH HODINY

Ročník: 1.

Typ školy: Střední umělecká

Tematický celek: Portrét v digitální malbě

Cíle: Rozvoj výtvarných kompetencí, rozvoj terminologie v digitální malbě, rozvoj výtvarných znalostí s přesahem do digitální malby

Námět: Portrét/autoportrét

Úkol: Výběr portrétované osoby, studijní klasická kresba, konzultace a vyučujícím, začlenění fotografie a technicky zvládnutý portrét ve fotografii s příklonem ke správnému osvětlení, kompozici a tak dále, použití fotografie ve Photoshopu a následná práce s fotografií, kterou se naučí upravovat poté namalovat

Hodnotit se bude originalita samotného portrétu, způsob upravení fotografie ve Photoshopu, samostatné vrstvy a reflexe vlastní práce.

ZÁVĚR

Ponaučení, stres, východiska a obohacení novými informacemi, to vše mi ukázala tato práce, kdy nejhorším momentem bylo selhání počítače a ztráta původní práce.

Výstupem praktické části je 9 digitálních maleb portrétů různých etnických skupin, vytisknutých na plátno formátu B1. Je zde kladen důraz na základní rysy a specifické znaky každého etnika, s čímž komponuje pozadí, které je stylizací oblasti, ve které žije.

Teoretická část bakalářské práce byla zaměřena především na představení života afrických kmenů, jejich obyčejům a tradičním oděvům. Také na historii portrétní malby, která byla zmíněna stručně spolu s historií digitální malby a afrického umění.

RESUMÉ

Lessons, stress, starting points and enrichment with new information, all this was shown to me by this work, when the worst moment was the failure of the computer and the loss of the original work.

The output of the practical part is 9 digital paintings of portraits of different ethnic groups, printed on a B1 canvas. Here the emphasis is on the basic features and specific features of each ethnicity, with which he composes the background, which is a stylization of the area in which he lives.

The theoretical part of the bachelor thesis was focused mainly on introducing the life of African tribes, their customs and traditional clothing. Also on the history of portrait painting, which was mentioned briefly along with the history of digital painting and African art.

SEZNAM LITERATURY

- [1] BECKETT, Wendy a Patricia WRIGHT. *Toulky světem malířství*. Praha: Fortuna Print, 1998. ISBN 80-86144-10-0.
- [2] BURDA, Roman. *Ethiopia: Omo River: the ceremonies and rituals of the Omo River people = obřady a rituály lidí od řeky Omo*. [Praha]: KANT, 2011. ISBN 978-80-7437-054-0.
- [3] DVOŘÁČEK, Petr. *Masky: mysterium proměny: masky šesti kontinentů*. Olomouc: Fontána, 2008. ISBN 978-80-7336-478-6.
- [4] EBELOVÁ, Kateřina. *Maska v proměnách času a kultur*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-2470-6.
- [5] GIANSAINTI, Gianni. *Tajemná Afrika*. Zlín: Cupro, 2004. ISBN 80-86323-47-1.
- [6] HICKS, Alistair. *Průvodce světem současného umění: nové směry 21. století*. Praha: Kniha Zlín, 2017. ISBN 978-80-7473-558-5.
- [7] ILIFFE, John. *Afrika a Afričané: dějiny kontinentu*. Praha: Vyšehrad, 2001. ISBN 80-7021-468-6.
- [8] KLICPEROVÁ, Lenka, Olga ŠILHOVÁ a Václav ŠILHA. *Afrika v nás*. Praha: Mladá fronta, 2013. Lidé a Země. ISBN 978-80-204-3090-8.
- [9] KOSINA, P. - KUNTE, L. *Děti drsného Kaokolandu* [online, nutná registrace] [cit. 2009-06-23].
- [10] LAUDE, Jean. *Umění černého světadílu*. Praha: Odeon, 1973.
- [11] OL'DEROGGE, Dmitrij Aleksejevič. *Umění černé Afriky*. Praha: Artia, 1969.

[12] VÁCHA, Zbyněk. Hamarové 2020. *Planeta lidí* [online]. [cit. 2020-03-15]

[13] WONG, Chee Ming. *Digitální malířské techniky*. Brno: Computer Press, 2012. ISBN 978-80-251-3627-0.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č.1: Skica č.1

Obrázek č.2: Skica č.2

Obrázek č.3: Skica č.3

Obrázek č.4: Skica č.4

Obrázek č.5: Skica č.5

Obrázek č.6: Skica č.6

Obrázek č.7: Skica č.7

Obrázek č.8: Skica č.8

Obrázek č.9: Skica č.9

Obrázek č.10: Návrh č.1

Obrázek č.11: Návrh č.2

Obrázek č.12: Návrh č.3

Obrázek č.13: Návrh č.4

Obrázek č.14: Návrh č.5

Obrázek č.15: Návrh č.6

Obrázek č.16: Návrh č.7

Obrázek č.17: Návrh č.8

Obrázek č.18: Návrh č.9

Obrázek č.19: Hamar

Obrázek č.20: Himba

Obrázek č.21: Karo

Obrázek č.22: Maasai

Obrázek č.23: Mursi

Obrázek č.24: Ndebele

Obrázek č.25: Turkana

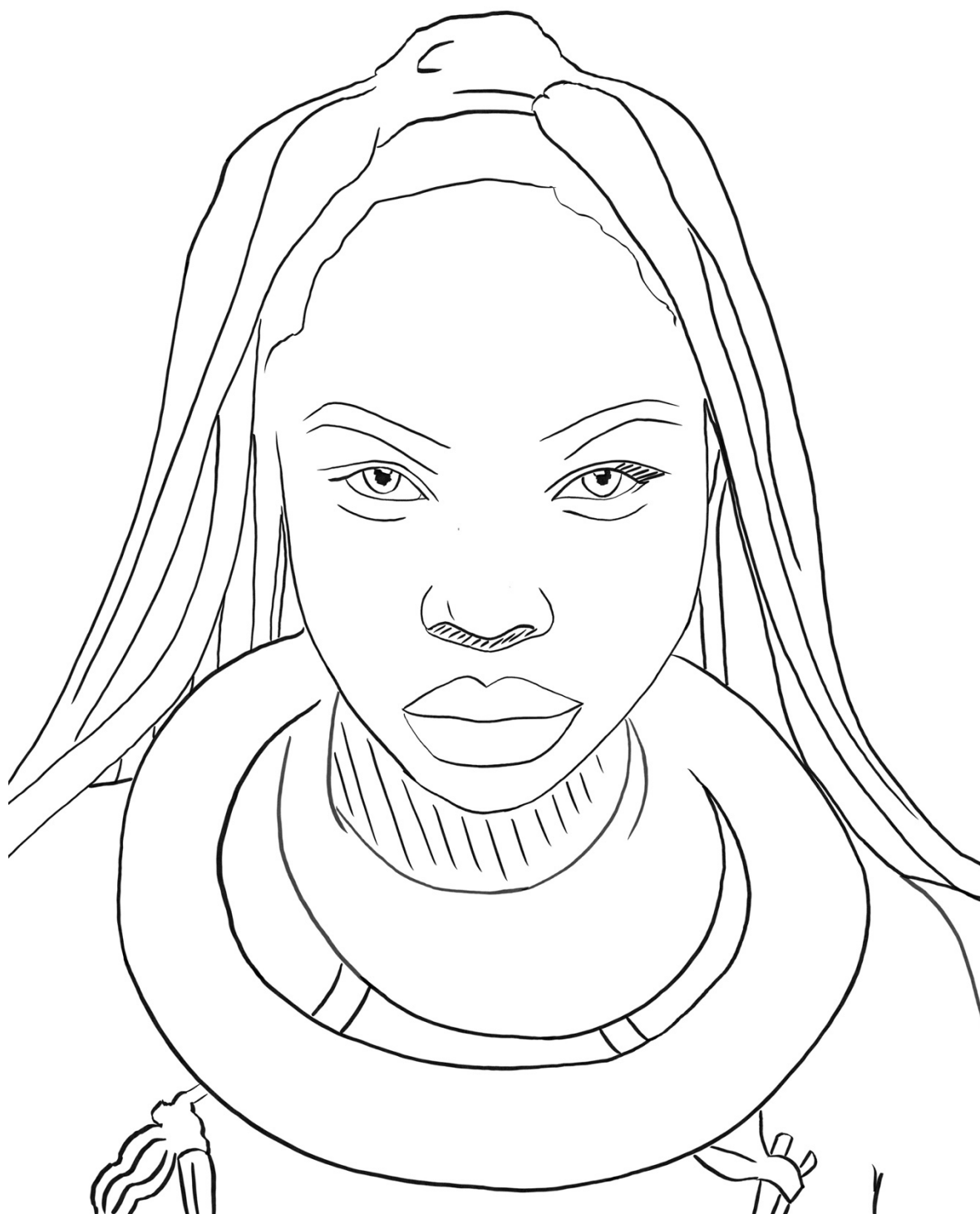
Obrázek č.26: Wodaabe

Obrázek č.27: Zulu

OBRÁZKY

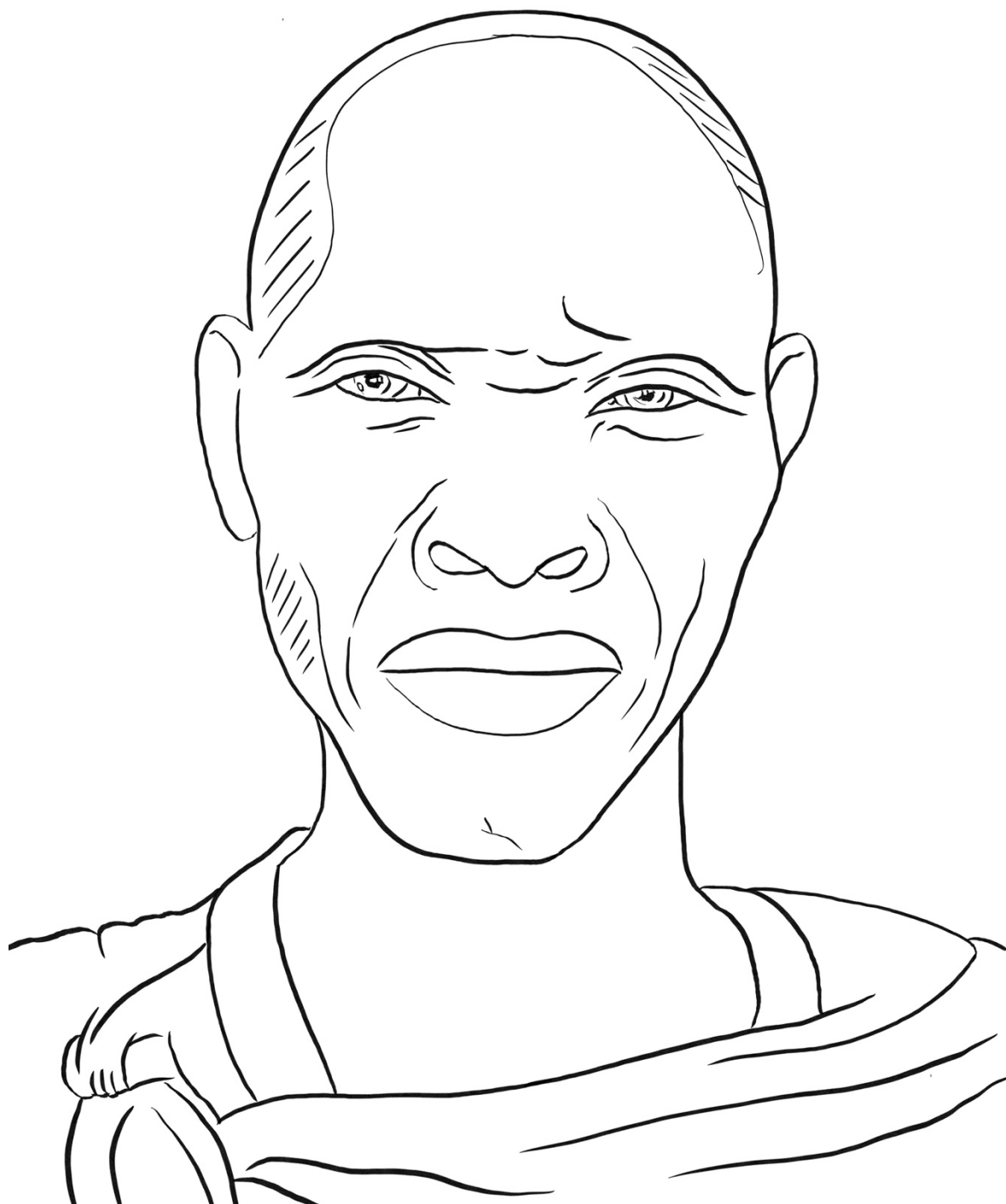
Skica č.1

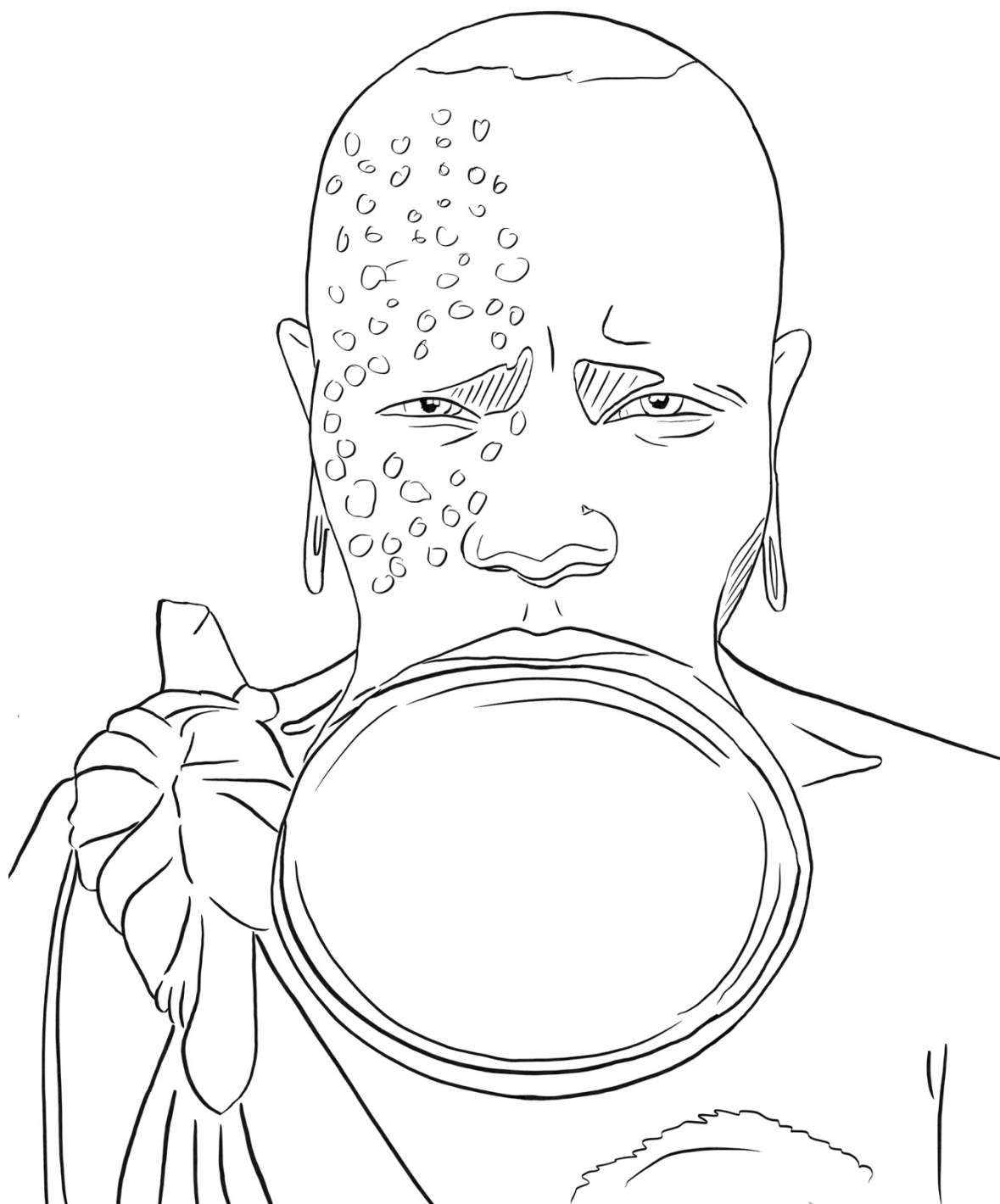
Skica č.2

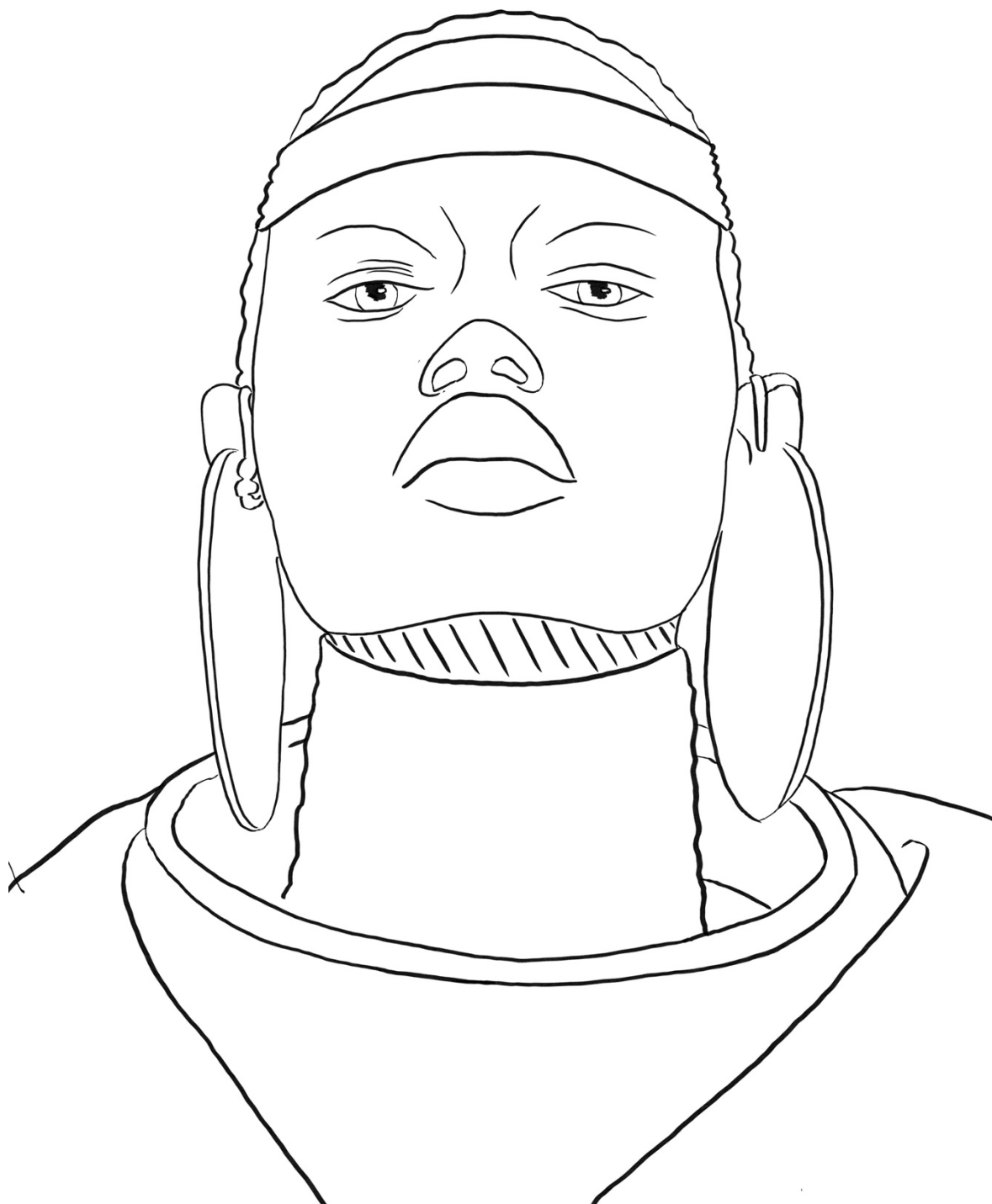
Skica č.3

Skica č.4

Skica č.5

Skica č.6

Skica č.7

Skica č.8

Skica č.9

Návrh č.1

Návrh č.2

Návrh č.3

Návrh č.4

Návrh č.5

Návrh č.6

Návrh č.7

Návrh č.8

Návrh č.9

Hamar

Himba

Karo

Masaai

Mursi

Ndebele

Turkana

Wodaabe

Zulu